

dr hab. Marcin Wolniewski, prof. AM
Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi
e-mail: marcin.wolniewski@amuz.lodz.pl

**Recenzja pracy doktorskiej w przewodzie doktorskim
magistra Jacka Brzoznowskiego
w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej dyrygentura**

Działając na podstawie uchwał Rady Wydziału Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Krakowie:

- nr 82/2018 z dn. 1 października 2018 r. w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgra Jacka Brzoznowskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej dyrygentura oraz wyznaczenia promotora pracy doktorskiej oraz promotora pomocniczego;

- nr 74/2019 z dn. 10 lipca 2019 r. w sprawie wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim mgra Jacka Brzoznowskiego;
przedstawiam recenzję dzieła i jego opisu.

I. DOKUMENTACJA PRZEWODOWA

Opinia dotycząca dokumentacji

Dokumentacja została sporządzona zgodnie z wymogami. Ze względu na znaczny okres czasu, który upłynął od chwili wszczęcia przewodu do momentu złożenia pracy doktorskiej do recenzji, wykaz dorobku artystycznego został podzielony na dwie części: od roku 2015 do chwili wszczęcia przewodu (01.10.2018 r.) oraz w okresie 01.10.2018-31.01.2022 r.. Wszystkie informacje zostały zredagowane czytelnie, w odpowiednim porządku oraz uzupełnione kopiami dokumentów potwierdzającymi realizację wykazanych dokonań.

Podstawowe dane o Doktorancie

Pan mgr Jacek Brzoznowski jest absolwentem dyrygentury symfoniczno-operowej w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku. Studia pierwszego stopnia ukończył w klasie prof. Wojciecha Rajskiego (2015 r.), zaś studia drugiego stopnia pod kierunkiem prof. Rafała Jacka Delekty (2017 r.). W roku 2017 rozpoczął studia doktoranckie w Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie.

W okresie studiów brał udział w kilku dyrygenckich kursach mistrzowskich na terenie Polski, prowadzonych przez uznanych i cenionych dyrygentów. Działania te kontynuował w roku 2020, uczestnicząc w kursach o zasięgu międzynarodowym w Czechach i Portugalii.

Będąc studentem roku dyplomowego studiów drugiego stopnia, zdobył III nagrodę oraz dwie nagrody dodatkowe podczas II Ogólnopolskiego Konkursu Studentów Dyrygentury im. Adama Kopycińskiego we Wrocławiu. Jesienią 2017 r. wziął udział, jako najmłodszy uczestnik, w X Międzynarodowym Konkursie Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga

w Katowicach. W latach 2018-2021 startował również w konkursach dyrygenckich w Bułgarii, Serbii i Portugalii. W tej ostatniej zdobył I nagrodę podczas I International Academy and Competition of Orchestra Conducting w Estoril.

W sezonie artystycznym 2017/18 pełnił funkcję dyrygenta-rezydenta przy zespołach *Capella Gedanensis*, w ramach programu NIMiT. Współpracował – jako samodzielny dyrygent lub asystent dyrygenta – z kilkoma polskimi instytucjami muzycznymi, wśród których znajdują się: Warszawska Opera Kameralna, Opera Bałtycka w Gdańsku, Filharmonia Podkarpacka w Rzeszowie, Płocka Orkiestra Symfoniczna.

Ma w swoim dorobku nagranie okolicznościowej płyty CD oraz nagranie telewizyjne koncertu dla kanałów telewizji publicznej. Wykonywał również prace zlecone dla PWM, polegające na sporządzeniu wyciągów fortepianowych utworów, które dotychczas ich nie posiadały.

Przedstawione powyżej dokonania Doktoranta wskazują na Niego jako na osobę o dorobku dającym podstawy do ubiegania się o stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej dyrygentura i są zgodne z wymogami ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, z późn. zmianami).

II. OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Na pracę doktorską przedstawioną przez mgra Jacka Brzoznowskiego do oceny w ramach przewodu na stopień doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej dyrygentura składa się dzieło artystyczne w postaci przygotowanej i poprowadzonej z pulpitu dyrygenckiego premiery opery Marcella di Capua *La forza del merito* utrwalonej w formie nagrania DVD oraz opis pracy artystycznej zatytułowany "*La forza del merito* Marcella di Capua – współczesna interpretacja opery klasycznej z perspektywy dyrygenta".

OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Przedstawione do oceny dzieło artystyczne to jednoaktowa opera *semiseria* włoskiego kompozytora przełomu XVIII i XIX w. Marcella di Capua, który u schyłku swego życia pełnił funkcję *maestro di cappella* na dworze księżnej Izabeli Lubomirskiej w Łańcucie. *La forza del merito* została wykonana prawdopodobnie tylko raz od chwili powstania – z okazji zaślubin księcia Henryka Lubomirskiego z księżniczką Teresą Czartoryską, na którą to okoliczność została napisana. Realizacja tej opery przez Doktoranta jest pierwszą współczesną jej inscenizacją, a prawdopodobnie drugą w całej jej historii. Wykonanie dzieła, które powstało na ziemiach polskich, tematycznie i okolicznościowo związane jest z miejscem o dużym znaczeniu dla kultury narodowej, jakim jest kompleks pałacowy w Łańcucie, a które nie było znane wcześniej szerszej publiczności uznają za dokonanie ważne dla kultury muzycznej.

Efekt pracy Doktoranta jest zadowalający. Przedstawiona inscenizacja jest spójna pod względem muzycznym i reżyserskim. Spektakl ogląda się z przyjemnością.

Opera *La forza del merito* to dzieło stylistycznie klasycystyczne. O stylowości wykonania tego typu utworu świadczy realizacja trzech podstawowych elementów: artykulacji, agogiki i dynamiki. W aspekcie artykulacyjnym, Dyrygent wyegzekwował od orkiestry selektywną artykulację przebiegów *staccato*, która jednak w wielu fragmentach jest bardzo ostra, co wpływa negatywnie na estetykę dźwięku. Słychać to zwłaszcza w partiach instrumentów smyczkowych, w których nadużywane jest *spiccato*, a brakuje nieco elegantszego *sautille*. Ponadto, zbyt krótki czas istnienia dźwięku powoduje jego swoistą niedookreśloność intonacyjną. Pewien niedosyt pozostawia również brak dbałości o jakość

ostatnich dźwięków zwrotów kadencyjnych wieńczących "numery", niekiedy zerwanych bądź wykonanych przez orkiestrę nie w pełni synchronicznie. Podobne zjawisko słychać w jedynym w operze recytatywie.

Dobór temp dokonany przez Dyrygenta wydaje się być odpowiedni. Akcja muzyczna jest zwarta. Przekonująco wiąże się z akcją sceniczną. Wyczuwalna jest jednak pewna nerwowość w tempach szybkich. Dostrzec to można np. w uwerturze czy też w marszu wykonywanym przez *ensemble* instrumentów dętych. Przyczyny można dopatrywać się w zaprezentowanym sposobie dyrygowania, w którym każdy z ruchów dyrygenckich posiada bardzo wyraźny impuls, ale brakuje w nich przestrzeni potrzebnej do dania muzykom czasu na wygranie drobnych wartości rytmicznych wypełniających miary główne. Spokojniejszy ruch dyrygencki byłby również pożądany we fragmentach śpiewnych, jak np. ustęp z udziałem VI. solo. Z kolei w duecie fagotu i wiolonczeli, właściwszą byłaby mniejsza aktywność dyrygenta – to przecież typowy przykład muzyki *stricte* kameralnej, w której dyrygent powinien być co najwyżej towarzyszem. W kontekście techniki dyrygenckiej, z recenzenckiego obowiązku, należy także zwrócić uwagę na nie w pełni czytelne schematy dyrygenckie, którymi Doktorant posługuje się na przedstawionym do oceny nagraniu – przede wszystkim brak wyraźnego "raz" w dwu- i czteromiarze. W praktyce operowej ten element warsztatu dyrygenckiego jest szczególnie ważny i warto poświęcić mu nieco więcej uwagi.

Realizacja warstwy dynamicznej nie budzi większych zastrzeżeń. Kiedy ogląda się przedstawione do oceny nagranie bez użycia słuchawek, proporcje między *piano* a *forte* wydają się "prawie" dobre. Użycie słuchawek skłania jednak do refleksji, że rejestry *piano* powinny być cichsze, a przede wszystkim delikatniejsze.

Doktorant bardzo sprawnie połączył pracę muzyków w orkiestronie z działaniami solistów na scenie. Prowadził spektakl z zaangażowaniem i dużą świadomością wykonywanej muzyki. Na podkreślenie zasługuje czujność i właściwe interwencje w momentach wymagających pomocy ze strony dyrygenta, jak np. widoczna ingerencja w synchron między sceną a orkiestronem w kwartecie (ok. 50'30" nagrania z orkiestronu).

Zespół solistów został trafnie dobrany. Głosy brzmią spójnie i pasują do stylu prezentowanej muzyki. Jednakże, odbiór warstwy dźwiękowej zaprezentowanego dzieła nie jest w pełni satysfakcjonujący. Wrażenie takie spowodowane zostało przede wszystkim złą jakością intonacji w orkiestrze oraz brakiem dbałości muzyków zespołu instrumentalnego o elegancję i jakość dźwięku. Są to elementy, na które dyrygent nie ma wpływu podczas prowadzenia spektaklu. Może je wypracować podczas prób. Z przedstawionego opisu pracy artystycznej wynika, że spektakl ten powstawał w ekspresowym tempie. To właśnie w zbyt małej ilości prób można dopatrywać się przyczyny takiego stanu rzeczy. Brzmienie zespołu instrumentalnego to zdecydowanie najsłabszy element przedstawionego do oceny dzieła.

Pomimo wskazanych wyżej niedoskonałości stwierdzam, że Doktorant przygotował samodzielnie premierę unikatowego w skali kraju przedstawienia. Wprowadził na scenę dzieło dotychczas nieznaną. Jego działanie jest cenne w aspekcie wzbogacania polskiej kultury muzycznej. Uznaję, że zrealizował i rozwiązał samodzielnie problem artystyczny, dając tym samym podstawy do przyznania stopnia doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej dyrygentura.

Przedstawione do recenzji dzieło artystyczne przyjmuję.

OCENA OPISU PRACY ARTYSTYCZNEJ

Opis pracy artystycznej składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych Wstępem i zwieńczonych krótkim Zakończeniem. Całość dopełnia spis bibliografii i netografii.

Treść pracy odpowiada tematowi zawartemu w tytule. Konstrukcja pracy oraz podział treści zgodny jest ze standardami prac naukowych. Rozdziały 1. i 2. to rozdziały teoretyczne. Rozdział 1. zawiera podstawowe informacje o rozwoju opery – od jej początków do czasów,

z których pochodzi dzieło di Capua. Z kolei treść Rozdziału 2. przybliży czytelnikowi sylwetkę artystyczną kompozytora opery *La forza del merito* oraz dostarcza wiedzy potrzebnej do poznania okoliczności powstania i kontekstu dzieła. Doktorant poprawnie wykorzystał istniejącą literaturę przedmiotu. Przypisy dolne wskazujące pochodzenie przytaczanych i omawianych treści zostały sporządzone i umieszczone poprawnie.

W Rozdziale 3., o charakterze badawczym, Autor przedstawił etapy pracy analitycznej i koncepcyjnej prowadzące do stworzenia własnej wizji interpretacji dzieła. Wywód jest logiczny, poparty licznymi przykładami nutowymi dobranymi właściwie. Bardzo ciekawym fragmentem jest podrozdział 3.3., w którym Doktorant przeprowadził krótką analizę retoryczną i tonacyjną dzieła. Ta część pracy zawiera niezwykle interesujące spostrzeżenia i odniesienia do istniejącego stanu wiedzy. Analiza przeprowadzona została sprawnie i syntetycznie.

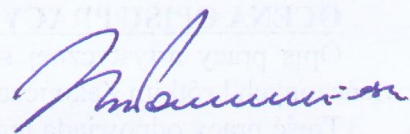
Treść Rozdziału 4. to przede wszystkim rozważania dotyczące relacji między koncepcją reżyserską a koncepcją dyrygencką. Wypełnienie pozostałej części rozdziału stanowi opis działań podjętych przez Doktoranta w celu realizacji dzieła artystycznego. Nieco lakonicznie potraktowana została treść ustępów mówiących o przygotowaniu solistów i orkiestry w procesie prób. Ciekawym byłoby pełniejsze poznanie konkretnych problemów natury muzycznej i interpretacyjnej, z którymi dyrygent zmierzył się podczas prób z orkiestrą i zespołem solistów oraz zastosowanych sposobów ich rozwiązania.

Praca napisana jest generalnie poprawnym językiem, jednakże nie pozbawionym kolokwializmów. Konstrukcja zdań jest logiczna, z drobnymi wyjątkami polegającymi na sporadycznym stosowaniu niewłaściwej formy gramatycznej niektórych słów. Dostrzec można również fragmenty tekstu, gdzie w obrębie jednego zdania lub zdań sąsiadujących dochodzi do powtórzenia tego samego słowa. Pewien niedosyt pozostawia zagadnienie interpunkcji – przede wszystkim operowanie przecinkami (ich brak w zdaniach z imiesłowem przysłówkowym). Dyskusyjna jest też kwestia czcionki użytej w przypisach, w zwrotach *Ibidem* oraz *op. cit.* – powszechnie przyjęte jest stosowanie kursywy. Praca byłaby również pełniejsza, gdyby każdy z przykładów nutowych był konkretnie opisany. Opis powinien wskazywać problem, którego dotyczy przykład oraz zawierać informacje dookreślające źródło jego pochodzenia. Następnie, w końcowej sekcji pracy należałoby umieścić spis przykładów.

Pomimo przedstawionych uwag, opis pracy artystycznej przyjmuję.

KONKLUZJA

Stwierdzam, że przedstawione przez mgra Jacka Brzoznowskiego dzieło w postaci realizacji opery Marcella di Capua *La forza del merito* stanowi oryginalne dokonanie artystyczne, a opis pracy artystycznej zatytułowany "*La forza del merito* Marcella di Capua – współczesna interpretacja opery klasycznej z perspektywy dyrygenta" spełnia wymagania stawiane pracom w przewodzie doktorskim zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, z późn. zmianami).

Łódź, 20 marca 2022 roku.